

รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21*

A Model of Administrators for the Basic Education Commission in the 21st Century

¹อดุล โตเขียว และ นิษฐวดี จิรโรจน์ภิญโญ

¹Adun Tokheaw and Nitwadee Jirrotephinyo

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

¹Corresponding Author. Email: adun-pp@hotmail.com



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 2) สร้างรูปแบบของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 และ 3) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยใช้วิธีผสมผสาน (Mixed Method Research) มีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 2) สร้างรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ด้วยเทคนิคเดลฟาย จากผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ จำนวน 21 คน 3) วิเคราะห์องค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และ 4) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 จากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 201 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าพิสัยควอไทล์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะความเป็นผู้นำยุคใหม่ ทักษะยุคใหม่ บทบาทหน้าที่ คุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบทั้งหมด 5 องค์ประกอบ คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ และด้านข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี และ 3) ระดับความเหมาะสมของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน; รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษา; ศตวรรษที่ 21

* Received January 31, 2020; Revised February 1, 2020; Accepted March 23, 2020



Abstract

This research aimed 1) to study the administrator of Basic Education Commission in the 21st century 2) to create the administrator of Basic Education Commission in the 21st century model and 3) to assess the suitability of the administrator of Basic Education Commission in the 21st century model. The research was mixed-method approach. The research process consisted of four steps 1) studying documents concerning the administrator of Basic Education Commission in the 21st century, 2) create the administrator of Basic Education Commission in the 21st century model by Delphi technique, 3) analyzing factors of administrator of Basic Education Commission in the 21st century by factor analysis and 4) assess the suitability of the administrator of Basic Education Commission in the 21st century model from 201 school administrators, with a rating scale questionnaire. The analysis of the data was accomplished by computation of percentage, mean, standard deviation and factor analysis.

The results of research were found that 1) the basic school administrators in the 21st century should have 5 main components which are leadership characteristics, modern skills, roles and duties, morality and ethics, and the competency of school administrators in the 21st century 2) a model of administrators for the Basic Education Commission in the 21st century has five factors which consisted of leadership, vision, morality and ethics, knowledge and ability, and information and technology 3) the suitability of the administrator of Basic Education Commission in the 21st century model in the whole view were found at high level.

Keywords: Administrator of Basic Education Institutions; School Administrators Model; 21st century

บทนำ

จากสังคมโลกยุคอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และ 20 เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมโลกยุคแห่งความรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ จากทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน พลังขับเคลื่อนของเทคโนโลยียุคดิจิทัลได้ส่งผลทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นความรวดเร็วที่นักวิชาการต่างเห็นตรงกันว่าเพิ่งจะเริ่มต้นเท่านั้น ในระยะถัดไปจะยิ่งทวีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้บริหารและสถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นโลกยุคแห่งความรู้ (Knowledge-based) และการรู้ (Literacy) มีความหมายมากกว่าการอ่านออกเขียนได้ กล่าวคือหมายถึงการรู้ว่าจะใช้ความรู้และทักษะอย่างไร ในการดำรงชีวิตอยู่ในบริบทของยุคสมัยที่มีการแข่งขันกันสูง ต้องใช้ความรู้หลายแขนงรวมถึงทักษะมากมายเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และช่วยให้ประเทศสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ (Musikul, 2011) ทักษะที่มนุษย์ต้องใช้ในศตวรรษที่ 21 ย่อมแตกต่างไปจากยุคเดิม เพราะมนุษย์ยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตและพึ่งพาตนเองได้ สามารถเผชิญและปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและไม่คาดฝันได้ครั้งแล้วครั้งเล่า นอกจากนี้ยังต้องเป็นคนดีของสังคม รู้จักการเผื่อแผ่ แบ่งปันแก่ผู้อื่น เป็นผู้รู้วิชาและรู้ทักษะที่ซับซ้อน เช่น ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) ทักษะชีวิต (Life Skills) ทักษะการทำงาน (Work Skills) การสร้างแรงบันดาลใจให้กับตนเอง (Self-Inspiration) เป็นต้น (Panich, 2011)

ด้วยเหตุนี้หลายประเทศ จึงเริ่มปฏิรูปการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรูปแบบในการแสดงออก การแต่งกาย การเรียนรู้หรือการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นคนรุ่นใหม่ที่เกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยีใหม่ๆ มีการใช้เวลาส่วนมากอยู่กับโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต รวมทั้งของเล่นหรือเกมใหม่ๆ ในยุคดิจิทัล และยังเห็นได้ว่าเด็กใหม่มีระบบการคิด การเรียนรู้ และกระบวนการทางสารสนเทศที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างสิ้นเชิง นอกจากนั้นการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ครูจะเป็นผู้สอนเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่จะต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้ และต้องเป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยทักษะสำคัญที่เด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ควรมี 3 ด้าน คือ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์เป็น รู้จักการแก้ไขปัญหาและมีความคิดสร้างสรรค์ 2) ทักษะชีวิตและอาชีพ โดยเน้นการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ มีทักษะทางสังคมและเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และ 3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี โดยทั้ง 3 ทักษะนี้เรียกรวมกันเป็นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งถือเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนที่ประเทศทั่วโลก มีความต้องการและให้การยอมรับ (Amdonkloy, 2013).

ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นกลไกและตัวแปรสำคัญในด้านการบริหารจัดการการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้มีคุณภาพ จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่ เหมาะสมกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูง มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนมีองค์วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหาร



การศึกษาด้วยผู้บริหารในปัจจุบันจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะเชิงมนทัศน์ (conceptual skills) เพื่อให้สามารถมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาหน่วยงานหรือสถานศึกษาของตนเองได้อย่างถูกต้องและถูกทิศทาง (do the right things) มากขึ้น ทั้งนี้ยังเป็นผลมาจากผู้บริหารเหล่านั้นจะได้รับการกระจายอำนาจการตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ มากขึ้น จะต้องมียุทธศาสตร์เป็นผู้พัฒนานโยบายมากกว่าเป็นผู้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติมากขึ้น และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีทักษะในลักษณะดังกล่าวสูงกว่าที่เคยเป็นมา นอกจากการพัฒนาทักษะเชิงมนทัศน์แล้ว ทักษะเชิงมนุษย์ (human skills) ก็มีความสำคัญและจำเป็นด้วยเช่นกัน เพราะการบริหารยุคที่จะมีการกระจายอำนาจ บุคลากรในองค์กรจะเป็นผู้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น จะทำให้ผู้บริหารต้องมีบทบาทในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการศึกษา (interest groups) ต่างๆ ทั้งในโรงเรียน ในสังคมชุมชนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำ (leadership) สูงขึ้นมากกว่าที่อาศัยการสั่งการหรือใช้อำนาจบังคับดังที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางการบริหาร เกี่ยวกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ตามทัศนะเชิงวิทยาศาสตร์ (scientific approach) เพื่อให้เกิดทักษะเชิงเทคนิค (technical skills) ก็ยังคงจำเป็นอยู่ด้วยเช่นกัน เพราะสิ่งเหล่านั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นวิชาชีพทางการบริหารได้ในระดับหนึ่ง และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพความเป็นจริงของหน่วยงานหรือท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม (Saratrattana, 2013).

แม้ว่าจะมีการเคลื่อนไหวระดับชาติเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการบริหารจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มาแล้ว ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 ด้วยการจัดประชุมผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยม โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งมีการประชุมทางวิชาการและการเผยแพร่บทความต่างๆ เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หลายครั้ง แต่การขับเคลื่อนดังกล่าวยังขาดความต่อเนื่องจริงจังของทุกฝ่าย การไม่มีเจ้าภาพองค์กรที่เป็นหลักในการประสานงานและดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน การอยู่นิ่งเฉยการทำแบบเดิมๆ ตามที่เคยชิน การรอรับนโยบายจากเบื้องบนแต่ฝ่ายเดียว ขณะที่การเมืองการปกครองไม่มีเสถียรภาพ ล้วนสร้างความเสียหายต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศ ส่งผลให้ประเทศชาติขาดศักยภาพในการแข่งขันและเสียผลประโยชน์เมื่อมีการเปิดพรมแดนอย่างเป็นทางการ การเริ่มต้นในวันนี้อาจช้าไปนิด แต่ยังไม่สายเกินไปที่จะลงมือทำ โดยผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับในฐานะผู้มีอำนาจขององค์กร จะต้องตัดสินใจดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์และภารกิจของสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบ สามารถดำเนินงานไปได้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างคุณภาพของผู้เรียนในอนาคตบนพื้นฐานของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และติดตามกำกับดูแลในด้านการบริหารงานอย่างจริงจัง (Makaramani, 2012)

จากที่กล่าวมา การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ได้ย่างก้าวเข้ามาสู่รั้วของสถานศึกษาอย่างรวดเร็วและหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำขององค์กร จึงเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21

จะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำยุคใหม่ มีทักษะยุคใหม่ รู้บทบาทหน้าที่ มีคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ เพื่อพัฒนาตนเองและสถานศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และพัฒนารูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามภารกิจ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อสร้างรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนทั้งสิ้น 21 คน ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถทางการศึกษาและมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 201 คน โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูป ตามเกณฑ์การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เป็นหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษางานด้านการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ



การศึกษาขั้นพื้นฐาน และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการศึกษาและมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสุ่มความเป็นเลิศ จำนวน 21 คน ในการรวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยนำข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และองค์ประกอบที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มาสร้างเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษา หลังจากนั้นส่งแบบสอบถามกลับไปยังผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมทั้ง 21 คน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญออกความคิดเห็นในลักษณะของการจัดระดับความเหมาะสมในคำถามแต่ละข้อ เมื่อปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา วิเคราะห์ค่า Index of Item Objective Congruence (IOC) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไป

ระยะที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้น โดยการนำแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ฉบับที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวนรวม 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ รวมจำนวน 201 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปในการนำรูปแบบไปใช้ โดยรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์ผล หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดแบบไม่มีโครงสร้าง เรื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 องค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น เพิ่มเติม

2. แบบสอบถามความคิดเห็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เรื่อง รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเรื่องรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 จำนวน 100

ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น เพิ่มเติม

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้บริหารยุคใหม่ ทักษะยุคใหม่ บทบาทของผู้บริหารยุคใหม่ คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้เป็นแนวทางและขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน ได้ประเด็นคำถามจากการวิเคราะห์โดยเทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1 และจากการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 เพื่อยืนยันความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) เพื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พบว่า องค์ประกอบการสร้างรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบทั้งหมด 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านวิสัยทัศน์ 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 4) ด้านความรู้ความสามารถ และ 5) ด้านข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีภาวะผู้นำ เป็นนักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก 2) มีมนุษยสัมพันธ์ เข้ากับผู้อื่นได้ดี 3) มีทัศนคติเชิงบวก มองโลกในแง่ดี 4) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ก้าวทันเหตุการณ์สมัยใหม่ 5) เป็นนักพัฒนา ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและสิ่งใหม่ๆ และ 6) เป็นที่พึ่งพาให้แก่ผู้อื่นได้อยู่เสมอ โดยมีค่าน้ำหนักตัวชี้วัดในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .821 - .509 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 8.6957 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 7.6814

องค์ประกอบที่ 2 ด้านวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) เป็นผู้มีวิสัยทัศน์เชิงบวก 2) รู้เท่าทันเหตุการณ์บ้านเมืองทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต 3) เป็นนักพยากรณ์ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก 4) เป็นนักปฏิรูป นักพัฒนาและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล 5) เป็นนักพัฒนามนุษย์สู่อนาคตที่มั่นคงและยั่งยืน และ 6) เป็นนักสร้างสรรค์ ริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยมีค่าน้ำหนักตัวชี้วัดในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .856 - .521 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 7.4236 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 6.3471

องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการบริหารงานและการดำเนินชีวิต 2) มีคุณธรรมจริยธรรม โปร่งใสและ



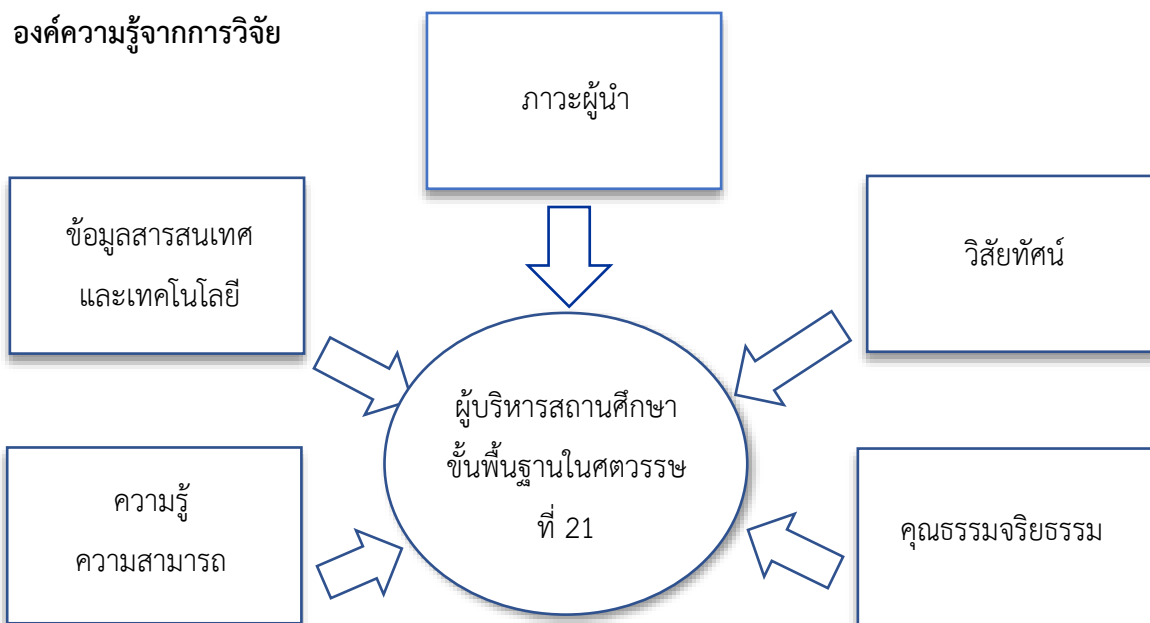
ตรวจสอบได้ 3) มีความซื่อสัตย์สุจริต 4) ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และ 5) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู บุคลากรและนักเรียน โดยมีค่าน้ำหนักตัวชี้วัดในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .637 - .503 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรเท่ากับ 5.4789 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 5.3697

องค์ประกอบที่ 4 ด้านความรู้ความสามารถ ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีความรู้ความสามารถและมีทักษะด้านต่างๆ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี 2) ใฝ่เรียนรู้วิทยาการใหม่ๆ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) มีรูปแบบ (Model) และวิธีการใหม่ๆ ในการบริหารงาน 4) มีความรอบรู้ในศาสตร์

(หลักการบริหาร กฎระเบียบและนโยบาย) และศิลป์ (เทคนิคการบริหารงาน จิตวิทยาการบริหาร) และ 5) สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ และใช้ได้อย่างถูกต้อง โดยมีค่าน้ำหนักตัวชี้วัดในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .723 - .584 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรเท่ากับ 4.3681 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 3.2147

องค์ประกอบที่ 5 ด้านข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีความรู้ความสามารถด้านสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษาและเทคโนโลยีดิจิทัล 2) รู้เท่าทันและสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) มีทักษะด้านการสื่อสาร สามารถสื่อสารได้หลายภาษา 4) ใช้ข้อมูลสารสนเทศ (Big Data) ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างแผนกลยุทธ์ และ 5) มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ โดยมีค่าน้ำหนักตัวชี้วัดในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .685 - .521 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรเท่ากับ 3.4713 และค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 2.3417

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 จากการประเมินของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 201 คน พบว่า ระดับความเหมาะสมของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.83$, $SD=0.36$) ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}=3.82$, $SD=0.32$) ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=3.79$, $SD=0.42$) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}=3.79$, $SD=0.40$) และด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{X}=3.78$, $SD=0.40$) ตามลำดับ



ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามภารกิจ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านวิสัยทัศน์ 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 4) ด้านความรู้ความสามารถ และ 5) ด้านข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้บริหารยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ทักษะยุคใหม่ บทบาทของผู้บริหารยุคใหม่ คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการบริหารงานสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Paopan (2016) และแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารของเดวิด แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 2 พบว่า รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน คือ 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านวิสัยทัศน์ 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 4) ด้านความรู้



ความสามารถ และ 5) ด้านข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ รู้เท่าทันเทคโนโลยีและสารสนเทศ ต้องพัฒนาตนเองและใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเสมอ ต้องมีวิสัยทัศน์ มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถนิเทศและแนะนำผู้อื่นได้ ต้องมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับของครู นักเรียน บุคลากรทางการศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Keawkird (2013) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนในฝันให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนในฝันให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน มี 5 องค์ประกอบ เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้จากมากไปน้อย คือ 1. วัฒนธรรมองค์การ 2. การกำกับติดตามประเมินผล 3. ครูที่รับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ 4. ผู้บริหารที่มีธรรมมาธิบาล และ 5. เครือข่ายความร่วมมือ และ 2) รูปแบบการบริหารโรงเรียนในฝันให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน เป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพหุองค์ประกอบ จำนวน 5 องค์ประกอบ ผลจากการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า องค์ประกอบของการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนในฝันให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ 1) วัฒนธรรมองค์การ 2)การกำกับติดตามประเมินผล 3) ครูที่รับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ 4) ผู้บริหารที่มีธรรมมาธิบาล และ 5) เครือข่ายความร่วมมือ โดยทุกองค์ประกอบทุกตัวมีความสัมพันธ์ต่อกันสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stueber (2000) ได้ศึกษารูปแบบของความเป็นผู้นำ ประวัติการทำงานและคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมที่มีประสิทธิภาพใน

เรื่องลูเธอร์แรน (Lutheran) ตลอดจนศึกษาคุณลักษณะของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การเป็นผู้นำที่ขอบริการผู้อื่น และความเป็นผู้นำที่มีน้ำใจกับผู้อื่น โดยศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 23 คน จากผู้บริหารทั้งหมด 71 คน ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารประเมินความเป็นผู้นำ ที่มีวิสัยทัศน์ทั้ง 5 ประการ อยู่ในระดับสูง และประเมินด้านความปรารถนาในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการประเมินแบบอย่างให้กับบุคลากรของโรงเรียนอยู่ในระดับสูงสุด จากการประเมินตนเองและให้ผู้อื่นประเมินในเรื่องการแสดงออก หรือปฏิบัติตนในด้านการให้บริการผู้อื่น และการมีน้ำใจต่อผู้อื่น พบว่าอยู่ในระดับปกติหรือปฏิบัติบ่อยมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 3 พบว่า ระดับความเหมาะสมของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันมีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถให้ทันต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ระดับความเหมาะสมของรูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jirarotephinyo (2017) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Siribunyaprasit (2011) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านมนุษย ด้านความคิดรวบยอด ด้านเทคนิควิธี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anantachai (2007) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครู ในอำเภอเมืองชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ใน 3 ด้าน คือ ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านความคิดรวบยอด จำแนกตามขนาดของโรงเรียนและประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีลักษณะดังนี้ คือ มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นนักประกอบการ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านเทคโนโลยี เป็นนักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก เป็นต้นแบบที่ดีและสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

2. ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์ทางการบริหาร เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

3. ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการบริหารจัดการ นำหลักธรรมมาปฏิบัติจนเป็นอุปนิสัยติดตัว ทั้งคุณธรรมจริยธรรมสำหรับตนเอง คุณธรรมจริยธรรมสำหรับการบริหาร และคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยสภาพปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาเครื่องมือที่ช่วยในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

References

- Amdonkloy, S. (2013). The role of school administrators in the 21st century. *Journal of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University*, 7(1), 1-8.



- Anantachai N. (2007). *School Administrators' Skills in Administration as Perceived by Teachers in Mueang Chon Buri District under the Office of Chon Buri Educational Service Area 1*(Thesis Educational Administration). Burapha University.
- Jirrotephinyo, N. (2017). The Relationship between Participative Management and Good Governance of Administrators in Schools under the Office of Ratchaburi Primary Education Service Office Area 2. *Nakhon Phanom University Journal*, 7(2), 19-26.
- Keawkird, T. (2013). *The Development for Sustainable Excellent Administration of Labschool Model*. Ph.D. Thesis (Educational Administration). Silpakorn University.
- Krejcie, R. & Morgan, D. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- McClelland, D. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1-4.
- Musikul, K. (2011). Science teaching in the 21st century. Booklet Institute for Innovative Learning. *Mahidol University*, 22(6), 6-9.
- Makaramani R. (2012). School Administrators' Role in the Age of Globalization. Online Retrieved October 7, 2019. From <http://www.academia.edu/4001681>.
- Panich V. (2011). *The way to create learning for pupils in the 21st century*. Bangkok: Tathata Publication.
- Paopan C. (2016). School Administrators in 21 century. Retrieved December 9, 2016. from: http://conference.edu.ksu.ac.th/file/20160809_2488101126.pdf
- Saratrattana W. (2013). *New educational paradigm, case study of 21st century education*. Bangkok: Thippayawisuth LP.
- Siribunyaprasit A. (2011). *Administrative skills of administrators according to the opinions of administrators and teachers under the Office of Chanthaburi Primary Educational Service Area*(Thesis Educational Administration). Rambhai Barni Rajabhat University.
- Stueber, R. (August 2000). The Characteristics of an Effective Lutheran High School Administrator. *Dissertation Abstracts International*, 61(2), 61-05-A.